

■ Av. Dr. Uğur BULUT*■

ISLAH YOLUYLA TALEP SONUCUNUN DARALTIL(AMA)MASI

REDUCTION OF CLAIM VIA AMENDMENT OF PETITION

ÖZET

İslah, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı kapsamında kalan bir usûl işlemin yapılmasına hizmet etmektedir. Bu çerçevede islah, değiştirme veya genişletme olarak değerlendirilemeyecek talep sonucunun daraltılması için kullanılmaz. Talep sonucunun daraltılması için düzenlenen özel hükümlerin varlığı nedeniyle de bu amaca ulaşılabilmek için şartları ve sonuçları değişken bu yollardan birine başvurulmalıdır. Kanaatimizce, Yargıtay tarafından çoğunlukla kabul edildiğinin aksine, talep sonucunun azaltılmasına yönelik islah şeklindeki bir iradeye başka bir usûlî işlem, örneğin feragat, niteliği de atfedilemez. Böyle bir iradenin islah yoluyla ileri sürülmesi mümkün olmadığı için, islahın geçersiz kabul edilmesi hukuken daha yerinde bir tercih olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Talep sonucunun daraltılması, islah, feragat, davanın geri alınması, Yargıtay

ABSTRACT

Legal provisions for amendment of petition serve to perform a procedural action that normally falls into the prohibition of change or extend of claim or plea. Thus, amendment of petition cannot be applied for reduction of claim, which cannot be accepted as change or extend of claim. Because of the existence of special legal provisions in order to reduce the claim, one of those provisions having various conditions and consequences must be applied. In our opinion, unlike most of the decisions of Court of Appeal, a request of amendment reducing the claim cannot be interpreted as another procedural action, such as waiver of claim. In such a case, accepting the request of amendment as void will be legally more appropriate, because of the fact that a will to reduce the claim cannot be requested as amendment of petition.

Keywords: Reduce the claim, amendment, waiver of claim, withdrawal, Court of Appeal

* İzmir Barosu, e-mail: av.ugurbulut@gmail.com

GİRİŞ

İddia ve savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağı kapsamında kalan bir işlemi yapma imkânı sağlayan ıslah, bu amacı aşarak, özellikle uygulamada karşı tarafın rızasının gerektiği herhangi bir usûl işlemi yapmaya imkân tanıyacak şekilde de anlaşılabilir. Bu noktada özellikle talep sonucunun artırılmasına yönelik ıslah kurumuna, tam tersi bir şekilde talep sonucunu daraltmak amacıyla başvurulabilmektedir. Oysa kanun koyucu, talep sonucunun azaltılması için şartları ve sonuçları farklı başka kurumlar öngörmüştür.

Uygulamada belirli bir talebin dava konusu olmaktan çıkarılması ya da miktarının azaltılması için ıslaha başvurulmasının arkasındaki amaç, dava sonunda ilgili talep tamamen veya kısmen kabul edilmeyeceğinden, yargılama giderlerine mahkûm edilmekten kaçınmaktır. Uygulamada çoğunlukla, bu sonuca ıslah yoluyla ulaşılmasına izin vermemekte ancak, bazen sonuçları değiştirmese dahi, sonuca giden yolda usûl hukuku kurallarından sapılmaktadır. Usûl hukukunda sıkı şekil kuralları geçerli olup bu kuralların ihlâl edilerek doğru bir sonuca varılması esasen mümkün değildir. Bu şekilde kurumların amacı dışında kullanılması, hem o kuruma ve kurala aykırı davranmak şeklinde hukuka aykırılık oluşturacak hem de kural ve kurumların zedelenmesi nedeniyle doğru sonuca ulaşmak sadece tesadüfi bir hâle gelecektir. Bu nedenle, sonucun değişmemesi hâlinde dahi kural ve kurumlara uygun davranmak önem taşımaktadır. Nasıl olsa aynı veya benzer sonuç gerçekleşiyor denilerek kurumların amacının dışında kullanılması ile o konudaki kuralların dolandırılması, öncelikle hukuk devleti ilkesine ve bu çerçevede yargılama kurallarının niteliğine aykırıdır.

Çalışmamızda, uygulamada sıklıkla karşılaşılan ıslah kurumuyla talep sonucunun azaltılması, bunun doğruluğu ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, Alman hukukundaki düzenlemeler ve görüşler ile Türk hukuk uygulaması çerçevesinde değerlendirmeler yapılarak konuya ilişkin görüşümüzü açıklamaya çalışacağız.

A. İSLAH KAVRAMI VE AMACI

İddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı, yazılı yargılama usûlünde cevaba cevap ve ikinci cevap (m. 141); basit yargılama usûlünde ise dava ve cevap (m. 319) dilekçeleriyle başlar. Ayrıca ön incelemedeki özel durum da bu noktada dikkate alınabilir (m. 141). Bu aşamalardan sonra taraflar, kural olarak, iddia ve savunmalarını genişletemez veya değiştiremezler. Bu kapsamda ıslah, kısaca iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına tâbi bir işlemin yapılmasını mümkün kılan hukukî bir müessese olarak tanımlanabilir¹. İslahın geçerli olması mahkemenin iznine bağlı olmayıp ıslah, başvuran tarafın tek taraflı ve açık bir irade beyanıyla sonuç doğurur².

Kanun, geniş bir ifade olarak tarafların yapmış oldukları usûl işlemlerini ıslah edebileceklerini belirtmekle birlikte (m. 176/1); diğer usûl işlemleri için öngörülen özel düzenlemeler ve ıslahın kabul edilen uygulama alanı dikkate alındığında; ıslah, sadece iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı kapsamında kalan hususlar bakı-

¹ Ansay, Sabri Şakir; "İslah", AÜHFHD 1950, C. VII, S. 1, s. 123; Kuru, Bakı; Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. IV, 6. Baskı, İstanbul 2001, s. 3965; Kuru, Bakı; Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2015, s. 463; Üstündağ, Saim; Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 6. Baskı, İstanbul 1997, s. 549; Görgün, L. Şanal; Medeni Usûl Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2014, s. 273; Alangoya, Yavuz/Yıldırım, M. Kâmil/Deren-Yıldırım, Nevhis; Medeni Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul 2011, s. 266; Yılmaz, Ejder; Medeni Yargılama Hukukunda İslah, 4. Baskı, Ankara 2013, s. 143; Yılmaz, Ejder; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 998; Yılmaz, Ejder; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun İslah Konusunda (HMK m. 176-182) Getirdiği Yenilikler, Bankacılar Dergisi 2013, Özel Sayı, s. 72; Özekes, Muhammet; Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, C. II, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 1487; Tanrıver, Süha; Medeni Usûl Hukuku, C. I, Ankara 2016, s. 729; Karşlı, s. 599; Ulukapı, Ömer; Medeni Usûl Hukuku, 3. Baskı, Konya 2015, s. 311; Atalı, Murat; "İslah Yoluyla İleri Sürülen Talep Bakımından Zamanaşımının Kesildiği Tarih", DE-ÜHFHD 2009, Özel Sayı, Bilge Umar'a Armağan, C. I, İzmir 2010, s. 122-123; Deyneklî, Adnan; Medeni Usul Hukukunda İslah, Ankara 2013, s. 15; Türkmen, Ali; Özel Hukuk Muhakeme Usûlü, Ankara 2015, s. 445; Kar, Bektaş; "İslah Kısmi ve Ek Dava Kavramları ile Dava Konusunun İslah Yoluyla Artırılmasının Getirdiği Sorunlar", Yargıtay Dergisi 2002, C. XXVIII, S. 3, s. 417.

² Berki, Şakir; Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1959, s. 25; Ansay, Sabri Şakir; Hukuk Yargılama Usul-leri, 7. Baskı, Ankara 1960, s. 187; Postacioğlu, İlhan E./Altay, Sümer; Medeni Usûl Hukuku Dersleri, 7. Baskı, İstanbul 2015, s. 538, 545; Kuru, Cilt 4, s. 3981; Kuru, Ders Kitabı, s. 463, 465; Kuru, Bakı; İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2016, s. 591 vd; Üstündağ, Medeni Yargılama, s. 549; Görgün, s. 273; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 524; Yılmaz, İslah, s. 460, 466; Yılmaz, Şerh, s. 1015; Özekes, Pekcanitez Usûl, s. 1527; Tanrıver, s. 729, 734; Karşlı, s. 603; Ulukapı, s. 311-313; Deyneklî, s. 15-16; Tutumlu, Mehmet Akif; Kuram ve Uygulama Işığında Medeni Usul Hukukunda İslah, 3. Baskı, Ankara 2015, s. 17-19; Türkmen, s. 445, 449.

mından uygulanabilecektir³. Bu kapsamda kalan hususlar ise vakıalar ve talep sonucudur. Bu çerçevede, ıslah yoluyla daha önce ileri sürülme- yen yeni vakıalar ileri sürülebileceği gibi, talep sonucunun artırılması da mümkündür. Doktrinde⁴ ve Yargı kararlarında⁵, tartışmalı olsa da ıslah yoluyla mevcut bir talebinin miktarının artırılması veya daha önce taleple edilmeyen yeni bir talep sonucunun davaya eklenmesi mümkündür. Konumuz dışında kaldığından ıslahın hangi durumlarda gereksiz olduğu veya yapılacağı ya da yapılamayacağı hususları üzerinde durmayacağız⁶.

Islahın amacı, tanımında da ifade edildiği gibi, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi ya da başka bir anlatımla, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağının aşılmasıdır. İddianın (veya savunmanın) genişletilmesi, daha önce ileri sürülen vakıa veya talep sonucunun artırılması, yeni vakıaların veya talep sonuçlarının ileri sürülmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İddianın (veya savunmanın) değiştirilmesi ise, daha önce ileri sürülen talep sonucu yerine yeni bir talep sonucunun veya daha önce ileri sürülen tüm temel vakıaların yerine yeni vakıaların tam ıslah yoluyla ileri sürülmesi anlamına gelmektedir.

³ Yılmaz, Islah, s. 129 vd; Yılmaz, Yenilikler, s. 72-73; Özkes, Pekcanitez Usül, s. 1487 vd; Ulukapı, s. 311; Atalı, s. 122-123; Erdoğan, Ersin/Korkmaz, Cansu; “Yargıtayca Verilen Bozma Yahut Bölge Adliye Mahkemelerince Verilen Geri Çevirme Kararlarından Sonra Islah Yapılabilir Mi?”, YBHD 2016, S. 2, s. 253.

⁴ Islah yoluyla yeni bir talebin ileri sürülebileceği yönündeki görüşler için bkz. Kuru, Cilt 4, s. 4015; Kuru, Ders Kitabı, s. 469; Kuru, Usül, s. 598; Üstündağ, Medeni Yargılama, s. 552, 557; Umar, Bilge; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 513-514; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 522; Yılmaz, Islah, s. 236, 260; Yılmaz, Şerh, s. 1000; Özkes, Pekcanitez Usül, s. 1504; Tanrıver, s. 731; Karslı, s. 621; Muşul, Timuçin; Medeni Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 175-176; Ulukapı, s. 314-315; Aksoy, Elif; “Objektif Dava Birleşmesi”, TBB 2015, S. 117, s. 217-218. Islah yoluyla yeni bir talebin ileri sürülemeyeceği yönündeki görüşler için bkz. Deyneli, s. 56; Tutumlu, s. 254.

⁵ “Dava konusu edilmeyen bir şeyin ıslah yoluyla davaya ithaline ve dava konusu haline getirilmesine yasal açıdan olanak bulunmamaktadır... Açıklanan nedenlerle, haksız fiil nedenine dayalı tazminat istemli davada, davanın konusunu sadece maddi tazminat oluşturmaktadır. Dava konusu edilmeyen manevi tazminat talebi ayrı bir müddeabihdir. Bu nedenle de ıslahın konusu olamayacakları; eş söyleyişle eldeki davada başlangıçta dava edilmeyip, ıslahla davaya katılmak istenen manevi tazminat ayrı bir müddeabih olmakla, ayrı bir davanın konusunu teşkil edecekleri, kanaatına oyçokluğu ile varılmıştır.” HGK, 15.06.2016, 4-1193/800 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Yargıtay kararları çoğunlukla benzer yöndedir. Bkz. 6. HD, 10.12.2015, 8184/10925 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); 21. HD, 30.11.2015, 5061/21369 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); 1. HD, 08.06.2015, 7340/8440 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru, Usül, s. 604-606; Umar, s. 506-507; Özkes, Pekcanitez Usül, s. 1513-1519.

Zira, tam ıslah yoluna başvuran tarafın bir hafta içerisinde yeni bir dava dilekçesi vermesinin zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır (m. 180). Görüldüğü gibi, ıslah, vakıaların veya talep sonucunun genişletilmesine veya değiştirilmesine hizmet eden bir müessesesidir. Talebin daraltılması, ıslahın amaçları arasında olmamakla birlikte kanunen yasaklanmış da değildir. Zira tasarruf ilkesi (m. 24/3) kapsamında davacı, dava açıldıktan sonra dahi, davalıya karşı ileri sürdüğü talepler üzerinde tasarruflarda bulunabilir. Ancak bu tasarrufun da kanunî imkân ve düzenlemelere uygun olarak yapılması gerekir. Nitekim kanun, talep sonucunun daraltılması veya talep sonucundan ve duruma göre davadan genel anlamda vazgeçilmesi için farklı müesseseler öngörmüştür. Örneğin, haktan da feragat edilerek davadan feragat⁷, karşılıklı anlaşarak belirli haklardan vazgeçmek için sulh, o an için sadece dava hakkından vazgeçmek için davanın geri alınması⁸, tarafların davayı yürütmeme iradeleri ve davranışları karşısında dosyanın işlemde kaldırılması gibi usûlî imkân ve müesseseler düzenlenmiştir⁹. Görüldüğü üzere, talep sonucunun (hatta davanın) daraltılması, geri alınması¹⁰, davanın yürütülmemesi için farklı düzenlemeler söz konusudur. Talep sonucunun daraltılması da ancak bu açık kanunî imkânlar yoluyla mümkün olmalıdır. Islahın amacı, iddia ve savunmanın (vakıalar ve talep bakımından) değiştirilmesi veya genişletilmesi konusundaki yasağın aşılmasıdır. Talebin daraltılması bir genişletme ve yasak kapsamında değiştirme değildir. Talebin daraltılması kural olarak karşı taraf aleyhine bir durum olmadığı gibi, yargılamayı da mevcut hâlden daha çekişmeli hâle getirici nitelikte olmadığından, ıslah kapsamında değerlendirilemez.

⁷ Davadan feragatin esas haktan da feragat anlamını taşımayacağı, feragat hâlinde maddi anlamda kesin hükmün varlığından da söz edilemeyeceği için konu, sebep ve tarafları aynı davanın yeniden açılacağı ve böyle bir durumda ilk davadaki feragatin karşı tarafça bir def'i olarak ileri sürülebileceği görüşü ile bu konudaki ayrıntılı bilgi için bkz. Önen, s. 36-39.

⁸ Ayrıntılı tartışmalar için bkz. Aslan, Kudret; Medeni Usûl Hukukunda Davanın Geri Alınması, Ankara 2016, s. 311 vd.

⁹ İlgili taraf usûl işlemlerinin hukuki sonuçları hakkında doktrinde çeşitli görüş ve tartışmalar ortaya çıkmıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Önen, s. 26 vd.; Akyol Aslan, s. 394 vd.; Aslan, Kudret; "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 'Davaya Son Veren Taraf İşlemleri'ne İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler", Ejder Yılmaz'a Armağan, C. I, Ankara 2014, s. 367.

¹⁰ Davanın geri alınmasının konusunun talep sonucu olmadığı, hukuki korunma talebinden vazgeçme olduğu yönünde bkz. Aslan, Davanın Geri Alınması, s. 148-149.

B. TALEP SONUCU VE DARALTILMASI

Talep sonucu ya da netice-i talep, davacının, davalının neye mahkûm edilmesini, mahkemedен neye karar verilmesini istediğini belirtmesidir¹¹. Davacı, talep sonucu olarak sadece belirli bir aslî talep ileri sürebileceği gibi, davaların yığılması şeklinde (m. 110) birden fazla aslî talebe de yer verebilir. Dava dilekçesi ve dava dilekçesinde yer alan talepler, dava hukukî olarak açılıncaya kadar tamamen davacının tasarruf yetkisi dahilindedir. Davacının bu tasarruf yetkisi, kural olarak davanın açılmasından sonra dahi devam eder (m. 24/3). Ancak davanın açılmasıyla (m. 118) davacı, davalı ve mahkeme arasında üçlü bir usûlî ilişki doğar ve yargılama, medenî usûl hukuku düzenlemeleri çerçevesinde cereyan eder.

Medenî usûl hukukunda talep sonucunun tamamen ortadan kaldırılması veya daraltılması için kural, feragat ve davanın geri alınması müesseseleri olmakla birlikte, duruma göre dosyanın işlemden kaldırılması da bu amaca hizmet edebilecektir. Bu çerçevede, talep sonucunun azaltılması kısmî feragatle¹², talepten tamamen vazgeçilmesi feragatle¹³ ya da ileride tekrar ileri sürülebilmek şartıyla şimdilik vazgeçilmesi davanın geri alınması yoluyla¹⁴ veya belirli talepleri bakımından (özellikle dava

¹¹ Schilken, Eberhard; Zivilprozessrecht, 7. Auflage, München 2014, § 6, Rdnr. 209; Postacıoğlu/Altay, s. 233, 241; Kuru, Cilt 2, s. 1601; Kuru, Ders Kitabı, s. 160; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 319; Yılmaz, Islah, s. 191; Pekcanitez, Hakan; Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C. II, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 1149; Tanrıver, s. 631; Karşlı, s. 426; Hanağası, Emel; Davada Menfaat, Ankara 2009, s. 125; Meriç, Nedim; Medenî Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Ankara 2011, s. 130.

¹² Kuru, Cilt 2, s. 1703; Kuru, Cilt 4, s. 4049; Kuru, Ders Kitabı, s. 475; Umar, s. 439; Yılmaz, Islah, s. 328; Yılmaz, Şerh, s. 1004; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 342, 522; Karşlı, s. 603; Meriç, s. 136; Bilgen, Mahmut; Hukuk Yargılamasında Islah, 3. Baskı, Ankara 2013, s. 101, 228; Tutumlu, s. 293; "O halde dava değerinin azaltılması, ıslah kavramında değil davadan feragat müessesesi içerisinde mütalaa edilebilir." 13. HD, 26.03.2012, 6887/8246 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹³ Üstündağ, Saim; İddia ve Müdafaanın Değiştirilmesi Yasağı, İstanbul 1967, 158-159; Umar, s. 439; Yılmaz, Şerh, s. 1004; Yılmaz, Islah, s. 328.

¹⁴ Aslan, Davanın Geri Alınması, s. 47 vd.; Kuru, Ders Kitabı, s. 475; Üstündağ, Yasak, s. 158-159; Yılmaz, Islah, s. 328; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 342, 522; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 268-269; Meriç, s. 130; Bilgen, s. 228.

yığılmasında¹⁵) davaya devam etmek istemediğini belirten davacının bu beyanının karşı tarafça da (açıkça belirtilerek veya duruşmaya gelmeye- rek) kabulü sonucu dosyanın işlemde kaldırılması, ardından açılmamış sayılmasıyla¹⁶ mümkündür.

Talep sonucunun daraltılmasına yönelik bu açık düzenlemelere rağmen, uygulamada neden ıslah yoluyla aynı sonucun elde edilmeye çalışıldığına, bunun sebeplerine aşağıda değinilmiştir. Bu noktada, davacının talep sonucunu azaltmadaki amacı da önem arz etmektedir. Bu nedenle, aşağıda, öncelikle hangi amaçla talep sonucunun daraltılmak istenebileceği çerçevesinde açıklamalar yapılmıştır.

C. TALEP SONUCUNUN DARALTILMASININ AMACI

Medenî usûl hukukunda kural olarak¹⁷, talep sonucunun davanın açılmasından sonra artırılması ıslah yoluyla mümkündür. Ancak, ıslah yoluyla talebin artırılmasının kabul görmediği alacak taleplerinin ileri sürülmüş olmasından¹⁸ veya ıslah hakkının sadece bir defa başvurulacak bir yol olması sebebiyle bu hakkın tüketilmek istenmemesinden hareketle, dava dilekçesinde talep sonucu mahkemece hükmedilecek miktardan daha yüksek belirlenmiş olabilir. Kuşkusuz, bu durumlar haricinde de, çeşitli sebeplerle davanın başında talep miktarı yüksek ileri sürülmüş olabilir. Bu hâllerde davacı, talep sonucunun tamamını elde edemeyecek, ileri sürdüğü miktar ile hükmedilen miktar arasındaki farkı esasen kaybetmiş olacaktır. Bu sonuç, ilgili davadaki yargılama giderlerine hangi tarafın ne oranda katlanacağına da doğrudan etki edecektir.

¹⁵ Bulut, Uğur; Medenî Usûl Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi), Ankara 2017, s. 377.

¹⁶ Özkes, Pekcanitez Usûl, s. 1456, 1515.

¹⁷ Belirsiz alacak davasında alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda iddianın genişletilmesi yasağına tâbi olmaksızın davanın başında belirtilmiş olan talep artırılabilir (m. 107/2).

¹⁸ Örneğin Yargıtay, manevî tazminat miktarının ıslah yoluyla artırılmayacağı yönünde kararlar vermektedir: 17. HD, 09.02.2017, 10831/1213 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); 2. HD, 22.10.2004, 2190/20400 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); HGK, 01.03.2006, 2-14/26 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Kanaatimizce bu kararların da yerindeliği tartışılabilir olmakla beraber, uygulamada miktarın sonradan artırılmayacak olması sebebiyle davanın başında manevî tazminat miktarının yüksek belirlendiği görülmektedir.

Zira, istisnâî düzenlemeler haricinde, davanın tarafları haklılık oranlarına göre yargılama giderlerine mahkûm edilmektedir (m. 326/2). Yargılama giderleri çerçevesinde davacının, karşı tarafın kendisini avukatla temsil ettiği yargılamalarda, karşı vekâlet ücretine mahkûm edilmesi de mümkündür¹⁹. Bu nedenlerle, davada kısmî olarak haklı çıkan davacının, bazı durumlarda neredeyse elde ettiği miktar kadar yargılama giderlerine mahkûm edilmesi de söz konusu olabilir.

Davanın belirli aşamasında kısmen haksız çıkacağını düşünen ve bu sebeple muhtemel yargılama giderlerinden kurtulmak isteyen davacı, talebini daraltarak bu giderleri ödemekten kurtulmaya çalışabilir. Uygulamada da esasen, doğrudan bu amaçla dava açıldıktan sonra talep sonucu daraltılmaya çalışılmaktadır. Diğer bir deyişle, davanın açılmasından sonra talep sonucunun daraltılmak istenmesinin uygulamadaki temel ve pratik amacı, yargılama esnasında talep sonucunun tamamına hükmedilmeyeceğini anlayan davacının, yargılama giderlerinin bir kısmına mahkûm edilmekten kurtulmak istemesidir. Benzer durum özellikle icra hukukunda tazminatlardan veya haksız geçici hukukî korumaya sebebiyle ortaya çıkacak zararlardan sorumlu tutulmamak için de düşünülebilir. Şüphesiz bunun dışında, bir yargılama taktiği olarak bazı taleplerin sonraya bırakılmasının yararlı olacağı düşüncesi de davacıyı buna sevk edebilir. Örneğin, taleplerden bir kısmı tahkikatta açıklığa kavuşmuşsa, diğer taleplerin incelenmesi bu talepler hakkında da hükmü geciktirecekse, en azından şu andaki hâliyle alacağa kavuşma isteği talebin daraltılmasını gündeme getirebilir²⁰.

Islahın amacı çerçevesinde böyle bir sonuca ulaşmak için ıslah yoluna başvurulup başvurulamayacağı aşağıda değerlendirilmiştir.

¹⁹ Kısmî kabul/kısmî ret kararlarında, karşı vekâlet ücreti miktarının belirlenmesi bakımından da birtakım özel düzenlemeler mevcuttur. Örneğin, manevî tazminat talebinin kısmen kabulü hâlinde, karşı taraflarına hükmedilecek vekâlet ücreti, davacı için hükmedilecek vekâlet ücretinden daha fazla olamaz (AAÜT m. 10/2).

²⁰ Aslında böyle bir ihtimâlde kısmî karar yoluyla davacının talep sonucuna ulaşmasının geciktirilmemesi düşünülebilirse de, Türk hukuk uygulamasında kısmî karar kabul görmemektedir. Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. Bulut, s. 393 vd.

D. TALEP SONUCUNUN DARALTI(AMA)MASININ ISLAH ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Alman Hukukunda

Alman hukukunda dava değiştirilmesi (Klageänderung, ZPO § 263), Türk hukukunda ıslaha benzer ya da ıslahın yerini tutan bir kurum olarak değerlendirilmektedir²¹. Ancak, şunu belirtmek gerekir ki, ikisi aynı şey değildir, amaç benzerliği varsa da bunun dışında kurumsal benzerlik tam olarak yoktur. Dava değiştirilmesine ilişkin düzenlemeye göre, davalının rızasıyla veya mahkemece gerekli görülmesi hâlinde²², sonradan davanın değiştirilmesi mümkündür²³. Bu çerçevede, derdest

²¹ Ansay, Usûl, s. 187; Bilge/Önen, s. 359.

²² Bu gerekliliğin tespitinde, yargılamanın taraflarının subjektif menfaatlerinin değil, objektif olarak usûl ekonomisi gibi yargılama ilkelerinin dikkate alınacağı yanında (Stein, Friedrich/Jonas, Martin/Roth; Kommentar zur Zivilprozessordnung, Band 4, 22. Auflage, Tübingen 2008, § 263, Rdnr. 24; Zimmermann, Walter; Zivilprozessordnung, 10. Auflage, Bonn 2016, § 263, Rdnr. 13; Musielak, Hans-Joachim/Voit, Wolfgang; Grundkurs ZPO, 12. Auflage, München 2014, § 4, Rdnr. 195, 205; Baumfalk, Walter/Gierl, Walter; Zivilprozess, 11. Auflage, Baden-Baden 2013, § 8, Rdnr. 396; Oberheim, Rainer; Zivilprozessrecht für Referendare, 10. Auflage, München 2014, § 21, Rdnr. 1161; Förschler, Peter/Steinle, Hermann; Der Zivilprozess, 7. Auflage, Stuttgart 2010, s. 144, Rdnr. 476; Pohlmann, Petra; Zivilprozessrecht, 3. Auflage, München 2014, § 10, Rdnr. 474; Schwab, Martin; Zivilprozessrecht, 4. Auflage, Heidelberg München Landsberg Frechen Hamburg 2012, § 5, Rdnr. 193; Paulus, Christoph G.; Zivilprozessrecht, 5. Auflage, Berlin Heidelberg 2013, s. 202; Elzer, Oliver; Prüfungswissen ZPO für Rechtsreferendare, Stuttgart 2010, s. 215, Rdnr. 802; Esskandari, Manzur/Schmitt, Nicole; Grundriss des Zivilprozessrechts, Heidelberg München Landsberg Frechen Hamburg 2012, s. 67, Rdnr. 455; Gross, Klageänderung, s. 21, 34-35; Gottwald, Uwe; "Die Klageänderung im Zivilprozeß", JA 1998, s. 221), tarafların ve özellikle davalının savunma hakkının da göz önünde tutulması gerektiği ifade edilmektedir (Walther, Richard; Klageänderung und Klagerücknahme, Köln-Berlin-Bonn-München 1969, s. 136). Ayrıca, ileri sürülen yeni talebin haklı olup olmasının bu gerekliliğin tespitiyle hiçbir alakası yoktur (Walther, Buch, s. 137). Burada, dikkate alınacak temel düşünce usûl ekonomisi olacaktır (Schmidt, Eike; Der Zweck des Zivilprozesses und seine Ökonomie, Frankfurt am Main 1973, s. 48; Walther, Buch, s. 133; Gottwald, s. 221).

²³ Baumbach, Adolf/Lauterbach, Wolfgang/Albers, Jan/Hartmann, Peter; Zivilprozessordnung, 74. Auflage, München 2016, § 263, Rdnr. 23, 24; Rosenberg, Leo/Schwab, Karl Heinz/Gottwald, Peter; Zivilprozessrecht, 17. Auflage, München 2010, § 99, Rdnr. 18-19; Zöller, Richard/Greger; Zivilprozessordnung, 31. Auflage, Köln 2016, § 263, Rdnr. 1; Jauernig, Othmar/Hess, Burkhard/Lent, Friedrich; Zivilprozessrecht, 30. Auflage, München 2011, § 37, Rdnr. 5; MüKo-ZPO/Becker-Eberhard, Band I, § 263, Rdnr. 1; Stein/Jonas/Roth, § 263, Rdnr. 22, 24; Prütting, Hanns/Gehrlein, Markus/Geisler; ZPO Kommentar, 7. Auflage, Köln 2015, § 263, Rdnr. 14, 15; Musielak, Hans-Joachim/Voit, Wolfgang/Foerste; Zivilprozessordnung, 12. Auflage, München 2015, ZPO, § 263, Rdnr. 6a-7; Schellhammer, Kurt; Zivilprozess, 14. Auflage, München 2012, s. 783, Rdnr. 1661; Saenger, Ingo; ZPO Handkommentar, 6. Auflage, Baden-Baden 2015, § 263, Rdnr. 8; Schilken, § 20, Rdnr. 752; Zeiss, Walter/Schreiber, Klaus; Zivilprozessrecht, 12. Auflage, Tübingen 2014, § 48, Rdnr. 352; Zimmermann, § 263, Rdnr. 12-13;

bir davada taraf değişikliğine ilişkin farklı yaklaşımlar söz konusuysa da, genel anlamda, iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi dava değişikliği olarak kabul görmektedir. Buna karşın, belirli bir talep sonucunun miktarının artırılması bakımından farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Alman hukukunda dava değiştirilmesi yoluyla taleplerden birinin geri alınamayacağı²⁴; zira böyle bir yolun davalının, davanın geri alınmasında muvafakatinin alınmasına ilişkin menfaatini zedeleyeceği belirtilmektedir²⁵. Bu çerçevede, tek bir talebin miktarının azaltılması bakımından ise vakıalar aynı kalmak şartıyla talebin daraltılmasının dava değiştirilmesi sayılmayacağına ilişkin kanunî hükümden hareketle, iki farklı görüş ileri sürülmektedir²⁶. Ayrırma teorisine (*Isolationstheorie*) göre, tek bir talebin miktarı davanın geri alınması şartlarının gerçekleşmesi dahi gerekmezsizin azaltılabilir²⁷. Diğer yandan, hâkim

Musielak/Voit, Grundkurs, § 4, Rdnr. 195; Grunsky, Wolfgang/Jacoby, Florian; Zivilprozessrecht, 14. Auflage, München 2014, s. 94; Adolphsen, Jens; Zivilprozessrecht, 3. Auflage, Baden-Baden 2012, § 13, Rdnr. 17, 19; Arens, Peter/Lüke, Wolfgang; Zivilprozessrecht, 10. Auflage, München 2011, § 15, Rdnr. 172; Förschler/Steinle, s. 143, Rdnr. 475; Pohlmann, § 9, Rdnr. 464; Oberheim, § 21, Rdnr. 1152; Schwab, § 5, Rdnr. 193; Paulus, s. 201; Elzer, s. 215, Rdnr. 800; Esskandari/Schmitt, s. 67, Rdnr. 453; Gross, Klageänderung, s. 21; Walther, Buch, s. 132 vd; Walther, Richard; "Klageänderung und Klagerücknahme", NJW 1994/7, s. 425.

²⁴ MüKo-ZPO/Becker-Eberhard, § 263, Rdnr. 22, § 264, Rdnr. 20; Stein/Jonas/Roth, § 264, Rdnr. 15, § 269, Rdnr. 7; Wicczorek, Bernhard/Schütze, Rolf A./Assmann; Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Band 4, 4. Auflage, Berlin 2013, § 263, Rdnr. 37; Musielak/Voit/Foerste, ZPO, § 264, Rdnr. 5, Musielak/Voit, § 269, Rdnr. 4; Saenger/Saenger, § 269, Rdnr. 11; Gross, Klageänderung, s. 35, 56-57; Walther, Buch, s. 26, 74; Walther, Artikel, s. 427; Gross, Rolf; "Das Verhältnis der Klageänderung zur Klagerücknahme", ZJP 1962/1-2, s. 95-96; Gottwald, s. 223. Bu noktada Gross, sonradan ortaya çıkan bir davalının yığılması dava değiştirilmesi olarak kabul ediliyorsa (bkz. yuk. § 1, II, D, 1, b), sonradan ortadan kaldırılmak istenen bir davalının yığılmasının da dava değiştirilmesi olacağını ifade etmektedir. Ancak, yazarın da belirttiği üzere, davalının yığılmasına konu taleplerden birinin davadan çıkarılması, hiçbir zaman geçerli bir dava değiştirilmesi olacak şekilde mahkemece gerekli görülemez. Zira, talebin bu şekilde davadan çıkarılması uyumsuzluğu bitirmez ve gelecek muhtemel davaları engellemez. Bu nedenle, dava değiştirilmesi kurumuyla taleplerden birinden vazgeçilmesi mümkün değildir (Gross, Rolf; Klageänderung und Klagerücknahme, Frankfurt am Main 1959, s. 35, 56-57; Gross, Verhältnis, s. 96).

²⁵ MüKo-ZPO/Becker-Eberhard, § 263, Rdnr. 22; Rosenberg/Schwab/Gottwald, § 129, Rdnr. 10; Gross, Klageänderung, s. 35, 56-57; Walther, Buch, s. 74; Walther, Artikel, s. 427.

²⁶ ZPO 264: "Als eine Änderung der Klage ist es nicht anzusehen, wenn ohne Änderung des Klagerundes, ... der Klageantrag in der Hauptsache oder in Bezug auf Nebenforderungen erweitert oder beschränkt wird..."

²⁷ Walther, Buch, s. 81-83; Walther, Artikel, s. 426-427; Musielak/Voit/Foerste, ZPO, § 264, Rdnr. 6;

konumdaki yığılma teorisine (*Kumulationstheorie*)²⁸ göre, belirli bir talebin miktarının azaltılmasında dahi davanın kısmen geri alınmasının²⁹ söz konusu olduğu ve bu nedenle karşı tarafın muvafakatının³⁰ de gerektiği³¹; bu muvafakatın genel dava değişikliği hükümlerine göre mahke-

Musielak/Voit, Grundkurs, § 4, Rdnr. 201; Arens/Lüke, § 15, Rdnr. 173; Oberheim, § 21, Rdnr. 1152; Schellhammer, s. 787, Rdnr. 1667; Brammsen, Joerg/Leible, Stefan; "Die Klagerücknahme", JuS 1997/1, s. 60; Schwab, § 5, Rdnr. 194.

ZPO § 264'de göre vakıalar değiştirilmeksizin talebin azaltılmasının dava değiştirilmemesi olarak kabul edilmemesine dayanan bu görüşler, yine bu durumda davanın geri alınması hükümlerini dolanmak amacıyla, örneğin 1000 € değerindeki talebin 1 €'ya düşürülmesi gibi, bu yola başvurulamayacağı; böyle bir durumda davayı geri alınması şeklinde karşı tarafın muvafakatının gerektiğini ifade etmektedirler. Bkz. Walther, Buch, s. 81; Walther, Artikel, s. 426-427; Musielak/Voit/Foerste, ZPO, § 264, Rdnr. 6; Brammsen/Leible, s. 60. Böyle bir durumda dahi, aşağıdaki (dn. 30) karma teori kapsamında davalının açıkça karşı çıkması hâlinde geçerli bir dava değiştirilmesinin söz konusu olduğu hakkında bkz. Brammsen/Leible, s. 60.

²⁸ Yığılma teorisi de esasen kendi içinde iki alt görüş şeklinde değerlendirilebilmektedir. Buna göre, yığılma ya da sert yığılma teorisine (strenge Kumulationstheorie) göre, eski talebin yerine yeni bir talep ileri sürülmesi hâlinde dahi önceki talebin geri alınabilmesi için karşı tarafın rızası gereklidir (bkz. Stein/Jonas/Roth, § 263, Rdnr. 31, § 264, Rdnr. 17; Gross, Klageänderung, s. 35-36; Gross, Verhältnis, s. 96; Gross, Rolf; "Nochmals: Klageänderung und vorläufige Vollstreckbarkeit", NJW 1966/50, s. 2345). Ancak, çoğunlukla kabul edilen ve yumuşatılmış (zayıflatılmış, Meriç, s. 140) yığılma teorisi olarak adlandırılan görüşe göre, bu durumda karşı tarafın rızası gerekmemesine rağmen, ZPO § 264'e göre bir talebin miktarının azaltılması bakımından davanın kısmen geri alınması sonucunun doğması için karşı tarafın rızası gerekmektedir. Bu konuda ayrıca bkz. Meriç, s. 140-141.

²⁹ Bu görüşteki yazarlarca, şartlarının gerçekleşmesi hâlinde sulh ya da davanın kabulü yoluyla da aynı sonuca gidilebileceği ifade edilmektedir. Bu hususta özellikle bkz. Zöller/Greger, § 264, Rdnr. 4a; Wiczorek/Schütze/Assmann, § 264, Rdnr. 38; Stein/Jonas/Roth, § 264, Rdnr. 16-17; Prütting/Gehrlein/Geisler, § 264, Rdnr. 6; Thomas, Heinz/Putzo, Hans/Reichold; Zivilprozessordnung, 36. Auflage, München 2015, § 264, Rdnr. 6; Elzer, s. 219, Rdnr. 819; Bernreuther, Jörn; "Die Klageänderung", JuS 1999/5, s. 479; Pawlowski, Hans-Martin; "Klageänderung und Klagerücknahme", Festschrift für Heinz Rowedder, München 1994, s. 309 vd; Gottwald, s. 223.

³⁰ Bu noktada, kural olarak davalının rızasının gerektiğini belirten; ancak, esasen dava değiştirilmesi hükümlerinden de yola çıkan yazarlar da vardır. Karma teori (gemischte Theorie) olarak adlandırılan bu görüşlere göre (Stein/Jonas/Roth, § 264, Rdnr. 17) davalının, dava değiştirilmesine karşı çıkmaması hâlinde muvafakatının olduğuna ilişkin hüküm (ZPO § 267) burada da kıyasen uygulanacak ve davalı açıkça karşı çıkmadıkça, davacının dava değiştirilmesi yoluyla bir talebin miktarını azaltması mümkün olabilecektir. Bu konuda detaylı açıklama yapılmayacak olmakla birlikte genel olarak bkz. Pawlowski, s. 310 vd; Brammsen/Leible, s. 60. Kuşkusuz ki, Hukuk Muhakemeleri Kanunu düzenlemeleri neticesinde bu görüş Türk hukukunda kabul görmemelidir. Zira Türk hukukunda zımnî bir şekilde iddia ve savunmanın genişletilmesi mümkün olmayıp karşı tarafın açık rızası şarttır (m. 141).

³¹ Rosenberg/Schwab/Gottwald, § 129, Rdnr. 10; Zöller/Greger, § 264, Rdnr. 4a; Wiczorek/Schütze/Assmann, § 263, Rdnr. 71-72, § 264, Rdnr. 37; Stein/Jonas/Roth, § 263, Rdnr. 31; MüKo-ZPO/Becker-Eberhard, § 264, Rdnr. 23; Prütting/Gehrlein/Geisler, § 263, Rdnr. 22; Thomas/Putzo/Reichold, § 264, Rdnr. 6; Saenger/Saenger, § 264, Rdnr. 6; Förchler/Steinle, s. 307, Rdnr. 1016; Elzer, s. 218, Rdnr. 818; Bernreuther, s. 479; Gross, Klageänderung, s. 45-47; Gross, Verhältnis, s. 102, 104; Gross, Nochmals, s. 2345; Gottwald, s. 223.

menin dava değişikliğini gerekli görmesi yoluyla bertaraf edilemeyeceği³² belirtilmektedir.

Bu görüşler çerçevesinde, Alman hukukunda ıslaha benzer bir kurum olan dava değiştirilmesi yoluyla, birden fazla talep sonucundan birinin geri alınmasının mümkün olmadığı sonucuna varılabilecektir. Belirli bir talep sonucunun miktarının azaltılması noktasında ise kanunî düzenlemeler farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Alman Usul Kanunu'nun 264. paragrafına göre, dava sebepleri değiştirilmeksizin asıl ya da yan taleplerin genişletilmesi veya daraltılması dava değiştirilmesi değildir. Bu düzenleme lafzı eleştirilere maruz kalmış³³ ve bu nedenle belirli bir talebin miktarının azaltılması için farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ancak, daha önce de belirttiğimiz gibi, böyle bir istisnaî düzenlemenin varlığına rağmen Alman hukukunda hâkim görüş, belirli bir talebin miktarının azaltılmasının sadece dava değiştirilmesi yoluyla mümkün olmayacağı yönündedir.

2. Türk Hukukunda

a. Doktrindeki Görüşler

Türk hukukunda talebin daraltılması için ıslah bakımından herhangi özel bir hüküm yer almasa da, doktrininde farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Bir görüşe göre, davanın geri alınmasının karşı tarafın rızasına tâbi olması nedeniyle (m. 123), talep sonucunun kısmen geri alınması, diğer bir deyişle talep sonucunun daraltılmasının ıslahla da yapılabilmesi

³² Zöller/Greger, § 264, Rdnr. 4a; Stein/Jonas/Roth, § 264, Rdnr. 17; MüKo-ZPO/Becker-Eberhard, § 264, Rdnr. 17. Karşı görüşte Pawlowski, s. 322.

³³ Kanunun lafzının çok yerinde olmadığı ve esasen burada dava değiştirilmesine, ZPO § 263 şartları (karşı tarafın muvafakati ya da mahkemenin gerekli görmesi şartı) aranmaksızın kanunen izin verilmiş olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann, § 264, Rdnr. 1; MüKo-ZPO/Becker-Eberhard, § 264, Rdnr. 1-4; Saenger/Saenger, § 264, Rdnr. 1; Förschler/Steinle, s. 144, Rdnr. 477; Schwab, § 5, Rdnr. 194; Gross, Klageänderung, s. 36; Walther, Buch, s. 29-30; Gottwald, s. 223.

mümkün olmalıdır³⁴. Bu görüşün, kural olarak iddianın ve savunmanın genişletilmesinin de karşı tarafın rızasına bağlı olması ve bu rızanın ıslah yoluyla bertaraf edilebilmesinden kaynaklandığını düşünüyoruz. Ancak bu görüşe karşı çıkan diğer bir görüşe göre, ıslah, karşı tarafın rızasının alınmadığı her durumda başvurulabilecek genel bir yol değildir ve bu nedenle ıslahla davanın geri alınması da mümkün olmamalıdır³⁵. Benzer bir görüşe göre de, talebin daraltılması iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı kapsamında kalmadığından ve talebin daraltılması için kanun koyucu davadan feragat ve davanın geri alınması gibi özel birtakım şartları ve sonuçları olan düzenlemeler öngördüğü için, ıslah yoluyla talep sonucunun daraltılması kabul görmemelidir³⁶. Bu konudaki diğer bir görüşe göre ise, ıslah yoluyla talep sonucu daraltılmayacak olmakla beraber, bu yöndeki irade, feragat olarak yorumlanarak sonuca gidilmelidir³⁷.

b. Yargıtay'ın Görüşü

Yargıtay, esasen ıslah yoluyla talep sonucunun daraltılmasına imkân tanımamaktadır. Bu konudaki Yargıtay kararlarında³⁸, ıslaha başvurarak talep sonucunun azaltılması yönündeki iradenin feragat olarak yorumlanması gerektiği ifade edilmektedir. Örneğin,

³⁴ Kuru, Cilt 4, s. 4049; Kuru, Ders Kitabı, s. 475; Kuru, Usûl, s. 599; Karlı, Abdurrahim; Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014, s. 613; Meriç, s. 136; Bilgen, s. 101; Kar, s. 419, 426.

³⁵ Umar, s. 400.

³⁶ Özkes, Pekcanitez Usûl, s. 1514-1515.

³⁷ Yılmaz, Şerh, s. 1004. Karş. aşa. D, 3.

³⁸ Esasen ilgili Yargıtay kararlarında azaltılan kısım için feragat nedeniyle davanın reddedilmesi ifadesi yer almaktadır. Davanın reddedilmesi, hukuki olarak feragat şeklinde yorumlanamaz. Zira, feragat hâlinde feragat kesin hüküm gibi sonuç doğuracağından (m. 311), feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar verilmelidir. Aksi hâlde, hem tarafın feragati şeklinde bir kesin hüküm hem de mahkemenin esastan ret kararı şeklinde aynı konuda iki farklı kesin hüküm söz konusu olacaktır (Bu konuda ayrıca Akyol Aslan, Leyla; Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat, Ankara 2011, s. 388-390). Bu nedenle, bu konudaki kararlarda ortaya çıkan ret hükmü nedeniyle, sonuç olarak (yanlış gerekçelerle de olsa) aşağıda değindiğimiz görüşümüze uygun sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

“... davacının talep sonucunu azaltması için kural olarak davalının muvafakatine ihtiyaç olmadığı gibi ıslah yoluna başvurmasına da gerek yoktur. Ayrıca, davacının talebini azaltmasının ıslah kavramı kapsamında değil de davadan kısmi feragat müessesesi içinde değerlendirilmesi gerekir. Bu durumda, mahkemece, talep sonucunun azaltılan kısmının feragat sebebiyle reddine ...”³⁹

“Kabule göre de; davacının talep sonucunu azaltması daraltması davayı değiştirme sayılmaz. Bu sebeple davacının talep sonucunu azaltması için kural olarak davalının muvafakatine ihtiyaç olmadığı gibi ıslah yoluna başvurmasına da gerek yoktur. Davacı, talep sonucunu kısmi feragat yolu ile daraltabilir. Müddeabihin azaltılması ıslah kavramı kapsamında değil, davadan feragat müessesesi içinde mütaalaa edebilir. Bu durumda talep sonucunun azaltılan kısmı yönünden davanın feragat sebebiyle reddine ve reddedilen kısım üzerinden davalı taraf yararına vekalet ücretine karar verilmesi ayrıca yargılama giderlerinin kabul-red oranına göre taraflar arasında paylaşılması gerekir.”⁴⁰

“Davacı dava dilekçesinde 5.777,00 TL ihbar tazminatı ve 1.300,00 TL yıllık izin ücreti alacağı talebinde bulunmuş, ıslah dilekçesinde ihbar tazminatı talebini 5.364,80 TL’ye, yıllık izin ücreti talebini 1.238,58 TL’ye düşürmüştür. Talep edilen alacak miktarlarının azaltılması feragat anlamını taşıdığından düşürülen miktarlar yönünden davanın reddine, kısmen reddedilen miktar sebebiyle davalı yararına avukatlık ücretine hükmedilmesine, yargılama giderlerinde kabul-ret oranı gözetilerek taraflar arasında paylaşılmasına karar verilmesi gerekirken bu durumun gözardı edilmesi de hatalı olmuştur.”

³⁹ 11. HD, 20.02.2017, 1313/896, (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁰ HGK, 22.01.2016, 17-161/73 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

“Davacı, konut kredisi ve krediyi erken kapatması sebebi ile kendisinden alınan masrafların tahsili amacı ile eldeki davayı açmış, daha sonra ıslah dilekçesi ile talebini daraltmıştır. Islah talebi ile müddeabih daraltılamaz. Mahkemece, davacının alacağıın bir kısmından vazgeçtiği nazara alınarak hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.”⁴¹

“...dava dilekçesinde toplam talep ettiği miktarın (10.170,00 TL) ıslah dilekçesinde talep ettiği miktardan daha fazla olduğu bu nedenle ıslah harcı yatırmaya gerek bulunmadığını bildirerek ıslah dilekçesini harçlandırmamıştır. Oysa talebin azaltılması, azaltılan miktardan feragat anlamını taşıdığından azaltılan miktarın feragat nedeniyle reddini gerektirir.”⁴²

“Davacı vekili 23.9.2011 tarihli ıslah dilekçesiyle talep sonucunu daraltarak sadece 12 adet bilgisayar ya da karşılığı talebinde bulunmuştur. Islahla talep sonucunun daraltılması davadan feragat sonucunu doğurur.”⁴³

Yargıtay’ın aynı konuya ilişkin diğer bazı kararlarda ise, aslında ıslahın talep sonucunun daraltılmasına hizmet edemeyeceği, talep sonucunun daraltılması noktasında iddia ve savunmanın genişletilmesi gibi bir yasağın söz konusu olmadığı gibi yerinde tespitler yapılmasına rağmen, yine aynı sonuca varılarak talep sonucunun daraltılmasına yönelik ıslah iradesi feragat olarak değerlendirilmektedir⁴⁴.

⁴¹ 13. HD, 02.07.2014, 23660/22599 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴² 7. HD, 07.04.2014, 27378/7482 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴³ 19. HD, 13.06.2013, 6392/11085 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁴ 18. HD, 13.06.2002, 5813/6818 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Daha eski tarihlerde ise Yargıtay, talep sonucunun azaltılmasının yerel mahkemece ıslah olarak değerlendirilmesini yerinde bulmayarak bozma kararı vermiştir⁴⁵. İlgili kararda talep sonucunun azaltılmasının hukukî olarak hangi müessese çerçevesinde değerlendirileceğine yönelik herhangi bir tespit yer almamakla birlikte, böyle bir sonuca ıslah yoluyla ulaşılamayacağına ve bu nedenle bu yöndeki iradenin de ıslah olarak yorumlanamayacağına yönelik açıklamalara katıldığımızı ifade etmek isteriz.

3. Görüşümüz

İslahın karşı tarafın rızasının gerektiği her durumda başvurulabilecek bir yol olmadığı; bu çerçevede talep sonucunun geri alınması/daraltılması amacıyla ıslaha başvurulamayacağı kanaatindeyiz. Her şeyden önce, yukarıda da açıklandığı üzere, ıslahın amacı çerçevesinde talep sonucunun daraltılması yoktur. Özellikle birden fazla talep sonucundan birinin ıslah yoluyla geri alınması daha da sakıncalı görünmektedir. Zira davaların yığılması olarak ileri sürülen her bir talep bağımsız birer dava niteliğinde olduğuna göre, nasıl ki bir bağımsız davanın ıslah suretiyle tamamen ortadan kaldırılması mümkün değilse, bir yargılama içinde yürütülen birden fazla davadan birinin, bu şekilde ıslahla ortadan kaldırılması da düşünülemez⁴⁶. Hukukumuzda bir davanın bu şekilde herhangi

⁴⁵ “Bilindiği üzere ıslah, taraflardan birinin yapmış olduğu bir usul işlemini tamamen veya kısmen düzeltilmesine denir. (HUMY 83. maddesi) Medeni Usul Hukukumuzda iddianın ve savunmanın değiştirilmesi, genişletilmesi yasağı olduğundan, iddia (dava) ve savunma karşı tarafın muvafakati (rızası) alınmaksızın değiştirilemeyeceğinden (veya genişletilemeyeceğinden) karşı tarafın muvafakati olmadığı hallerde iddia (dava) ya da savunmasını değiştirmek (ya da genişletmek) isteyen tarafın başvurabileceği yol ıslahtır. Ancak davacının talep sonucunu daraltması (azaltması) davayı değiştirme veya genişletme sayılmaz. Bu nedenle davacının talep sonucunu daraltabilmesi azaltabilmesi için (kural olarak davalının muvafakatine ihtiyaç olmadığı gibi) ıslah yoluna başvurmaya da gerek yoktur. Somut olayda tereke adına açılan bir davanın paya dönüştürülmesi HUMY uyarınca ıslah anlamında olmayıp müddeabihin daraltılması, diğer bir deyişle neticeyi talebin sınırlandırılması anlamını taşır. Böyle bir isteğe ıslah niteliği verilerek davanın iptali şeklinde hüküm kurulması doğru değildir. Hal böyle olunca işin esasının incelenmesi gerekirken, isteğe ıslah niteliği verilmek suretiyle yazılı biçimde hüküm kurulması doğru değildir.” 1. HD, 26.06.2000, 8666/8548 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁶ Yılmaz, İslah, s. 328; Meriç, s. 139-140. Meriç, belirli bir talebin miktarının davanın kısmen geri alınması sonucunu doğuracak şekilde ıslah yoluyla azaltılabileceği görüşünde olmakla beraber (Meriç, s. 136), davaların yığılmasında mevcut bir talebin tamamen geri alınmasının ıslah yoluyla yapılamayacağı kanaatindeyiz.

bir şekli karara dahi gerek olmaksızın, tamamen, bir anlamda yok sayılması mümkün değildir⁴⁷. Şartların gerçekleşmesiyle davanın açılmamış sayılması hâlinde dahi, yargılama giderlerine davacının katlanacağı şeklinde hüküm kurulmaktadır (m. 331/3). Feragat, kabul, sulh ve davanın geri alması hâlinde ise, davanın konusuz kalması nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı şeklinde⁴⁸ hüküm kurularak yargılama giderlerine hükmedilmektedir (m. 331/1).

Tüm bu nedenlerle, bizatihi yargılama giderlerine mahkûm edilmekten kaçınmak amacıyla, talep sonucu ıslah yoluyla daraltılmamalıdır. Türk hukukunda talep sonucunun daraltılmasına hizmet eden düzenlemeler, feragat ve karşı tarafın rızası alınmak şartıyla davanın geri alınması veya şartların gerçekleşmesi hâlinde dosyanın işlemde kaldırılması ve devamında davanın açılmamış sayılmasıdır. Talep sonucunun daraltılması için feragat yoluna başvurulduğunda, feragat edilen kısım için harç (Bkz. HarçK m. 22) ve vekâlet ücreti (Bkz. AAÜT m. 6) ödenmek zorunda kalınacak⁴⁹; davanın geri alınması yolunun kullanıl-

⁴⁷ Bu noktada belirtmek isteriz ki, tam ıslah hâlinde, ıslahla ortadan kaldırılan ilk davanın akibeti tartışmalıdır. Esasen burada, ıslah nedeniyle bir davanın ortadan kaldırılıyor olması düşünülebilir. Ancak, tam ıslahta ortaya çıkan durum, ıslah edilen davanın yerine yeni bir davanın gündeme getirilmesidir. Yoksa, tam ıslah ile sadece ıslah edilen davanın ortadan kaldırılması ve yeni hiçbir iddia ve talep ileri sürülmemesi kabul edilemez. Bu hâlde dahi ıslah edilen ilk davadan feragat edildiği yönünde görüşler (Berki, s. 27; Bilge, Necip/Önen, Ergun; Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Ankara 1978, s. 363; 4. HD, 16.02.1977, 570/738-Yılmaz, İslah, s. 606, dn. 145) olduğu gibi, tam ıslahın ilk davadan feragat olarak yorumlanamayacağı (Kuru, Cilt 4, s. 4012-4013; Üstündağ, Medeni Yargılama, s. 559; Yılmaz, İslah, s. 606-607; Akyol Aslan, s. 151) ve ilk davanın geri alındığı (Meriç, s. 141) da savunulmaktadır.

⁴⁸ Postacıoğlu/Altay, s. 826; Yılmaz, Şerh, s. 1377; Tanrıver, s. 1006, 1016; Muşul, Timuçin; Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2012, s. 438, 440. Feragat hâlinde davanın reddine, kabul hâlinde davanın kabulüne karar verilmesi gerektiği yönündeki görüşe (Kuru, Cilt 4, s. 3612, 3701; Kuru, Ders Kitabı, s. 412, 424; Kuru, Usûl, s. 532, 546; Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema; Medeni Usul Hukuku, Ankara 2016, s. 553, 558; İyilikli, Ahmet Cahit; Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm, Ankara 2016, s. 126-127, 138-139) katılmıyoruz. Zira, feragat ve kabul maddi anlamda kesin hüküm gibi sonuç doğurduğuna göre (m. 311), bu sonucun doğumundan sonra aynı uyumsuzluğun esasına ilişkin yeni bir karar verilmesi kabul edilemez (Feragat için bkz. Akyol Aslan, s. 388-390). Diğer yandan, bu durumda karar verilmesine yer olmadığına dahi karar verilemeyeceği, sadece taraf işlemi nedeniyle davanın sona erdiğinin tespitiyle yetinilmesi gerektiği de savunulmaktadır (Aslan, Düşünceler, s. 359-361. Feragat bakımından benzer görüş için bkz. Akyol Aslan, s. 394-395).

⁴⁹ "İslahla talep sonucunun daraltılması davadan feragat sonucunu doğurur. Mahkemece bu husus dikkate alınarak feragat edilen kısım yönünden davalı yararına vekalet ücretine hükmedilmesi ve yargılama giderlerinin buna göre belirlenmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir." 19. HD, 13.06.2013, 6392/11085 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası); "Dava konusu olayda olduğu gibi

ması için ise, karşı tarafın muvafakati gerekecek (m. 123) ve söz konusu geri alınan taleple⁵⁰ ilgili olarak yargılama gideri (m. 331) ve vekâlet ücreti (Bkz. AAÜT m. 6) takdir edilecektir. Yargılama giderlerine ilişkin benzer sonuçlar, dosyanın işlemde kaldırılması neticesinde davanın açılmamış sayılmamış karar verilmesi hâli için de geçerlidir (m. 331/3; AAÜT m. 7). Bizatihi bu giderleri ödememek için ve tamamen kanunun ıslah ile sağlamak istediği amaca aykırı olarak, ıslahla taleplerden birinin tamamen ortadan kaldırılmasına veya miktarının azaltılmasına izin verilmemelidir. Esasen Yargıtay kararlarında da böyle bir sonuca imkân sağlanmamakla birlikte, kullanılan yöntem eleştirilere açıktır.

Yukarıda değinildiği gibi Yargıtay, ıslah yoluyla talebin azaltılmasına yönelik iradeyi feragat olarak yorumlamaktadır. Kanaatimizce, böyle bir yorum da yerinde değildir. Zira, feragat iradesinin açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulması gerekir (m. 309)⁵¹. Aslında ıslaha ilişkin kararlar bir kenara bırakılırsa, Yargıtay da birçok kararında feragat iradesinin açık ve tartışmasız olması gerektiğini ifade etmekte⁵², vazgeçme kelimesinin kullanılmasına dahi, davadan feragat iradesi yüklemekte⁵³;

davacının talep sonucunu azaltabilmesi için davalının muvafakatine ihtiyaç olmadığı gibi ıslah yoluna başvurmaya da gerek yoktur. Davacı, talebini kısmi feragat yolu ile daraltabilir. O halde dava değerinin azaltılması, ıslah kavramı kapsamında değil davadan feragat müessesesi içerisinde mütalaa edilebilir. Öyle ise mahkemece tahsilene karar verilen miktarın dışındaki kısım için davalının vekille takip eden davalı lehine vekalet ücretine hükmedilmemiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.” 13. HD, 26.03.2012, 6887/8246 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁰ Geri alınan talep değil davanın açılmasıyla ortaya çıkan sonuçlar olduğu yönünde bkz. Aslan, Davanın Geri Alınması, s. 61-62.

⁵¹ Tanrıver, s. 1004; Atalı, Murat; Pekcanterez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C. III, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 2016, 2019.

⁵² “Feragat herhangi bir şarta bağlamayacağı gibi, davadan feragat edildiğine dair iradenin açık ve kesin bir şekilde bildirilmiş olması gerekir.” 13. HD, 21.03.2017, 38986/3432 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); “Ne var ki, bir usul hukuku kavramı olarak davadan feragatin açık, kesin ve koşulsuz olması yasa gereğidir. Davadan feragatin kesin hükmün sonuçlarını doğurucu nitelikte olması sebebiyle bütün bu özellikleri içermesi zorunludur.” HGK, 14.12.2016, 6-1403/1922 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Aynı yönde 2. HD, 22.04.2015, 6912/8394 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası);

⁵³ “Dosya kapsamına göre, davacı vekilinin 20.07.2015 tarihli dilekçesinde ‘bu dava dosyasına esas olmak üzere’ denilerek eldeki dosyaya hasren davadan vazgeçildiği belirtilmiştir. Bu beyanın, davadaki talep sonucundan açık, kesin ve koşulsuz biçimde bir vazgeçmeyi içermediği, tersine, anılan davalı hakkındaki dava hakkı saklı kalmak kaydıyla ve şimdilik davadan vazgeçildiğinin açıklandığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu beyanın, davadan feragat değil, davanın geri alınmasına dair olduğunun kabulü gerekir.

hatta bir Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı'nda aynen,

“... hakların korunması doğrultusunda hareket etme gereği karşısında bu davalardan birini açmakla, açık bir irade beyanı olmadan diğerinden feragat edildiğinin kabulü de uygun bulunmamıştır.”⁵⁴

ifadelerine yer vermektedir. İslah yoluna başvurmada ise, her ne kadar talebin azaltılması yönünde bir irade söz konusu olsa da, bu iradenin feragatle yönelik olduğu söylenemez. İslah yoluyla talebin azaltılmasına ilişkin kararlar, islah yoluyla yapılamayacak bir işlemin, açık islah iradesine rağmen, bu iradenin kanuna uygun/uydurulan hâli olarak yorumlanması sonucunu doğurmaktadır. Oysa usûl hukukunda taraflarca yapılan bir usûlî işlemin, ilgili tarafın açık iradesine rağmen, o işleme benzer bir sonuç doğurabilecek başka bir usûl işlemine⁵⁵ hâkim tarafından re'sen tahvil edilmesi mümkün değildir⁵⁶. Nitekim bazı Yargıtay kararlarında da özellikle feragat için vekilin özel olarak yetkilendirilmesi

Mahkemece, davacı vekilinin 20.07.2015 tarihli dilekçesindeki davayı geri almaya yönelik ilk iradesi yanlış değerlendirildiği gibi aynı tarihli duruşmada da, davacı vekilinin geri almaya yönelik ilk talebinden vazgeçilerek duruşma açılmasını istemesine rağmen, bu talebinin de yanlış değerlendirilerek 'Davanın vazgeçmemizden vazgeçme sebebiyle reddini talep ederiz' şeklinde son sözlerinin zapta geçirildiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, davacı vekilinin baştan itibaren davadan feragat etmeye yönelik olmadığı, duruşma açılmasını isterken de amacının yargılamaya devam edilmesi olduğu açık olup mahkemece, davacı tarafın 'davayı geri alma' iradesinin yanlış değerlendirilme ile 'feragat' olarak nitelendirildiği anlaşılmaktadır.” 7. HD, 28.01.2016, 33936/1806 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁴ İBGK, 22.05.1987, 1986/4, 1987/5 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁵ Yargıtay, islah iradesini feragatle tahvil etse dahi, bir tarafın islah yoluyla talebini azaltılmasına diğer taraf bir şekilde muvafakat etmiş olursa nasıl bir sonuca varılacağı da tartışılabilir. Yargıtay'ın, açık bir irade olmasa dahi feragatle tahvil edilmiş işlem, yine açık bir davanın geri alınması iradesi olmamasına rağmen geri alınması diğer bir şartı olan karşı tarafın rızası şartını da sağlayacaktır. Böyle bir durumda, ne feragatle ne de geri almaya yönelik açık bir irade haricinde, her iki kurumun da diğer şartları gerçekleşmiş olacaktır. O hâlde, islah yoluyla talebin daraltılması iradesi hangisi olarak yorumlanacaktır? Bu çıkmaz dahi, usûl hukukunda tarafların belirli bir yöndeki açık iradesinin başka bir usûl işlemi olarak yorumlanması gerektiği görüşümüzü destekler niteliktedir. Böyle bir ihtimâlde, hâkimin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde (m. 31) ilgili tarafın iradesinin tam olarak hangi işleme yönelik olduğunu açıklamasını istemesi de söz konusu olabilir.

⁵⁶ Belirsiz alacak davası yönündeki iradenin, bu davanın şartları gerçekleşmediğinden kısmi davaya veya ihtiyati tedbir yönündeki iradenin bu geçici hukuki korumanın şartları gerçekleşmediğinden ihtiyati hacze tahvil edilememesi (Merç, s. 111-116) benzer örneklerdir.

gerektiğinden hareketle (m. 74) bu hususa değinilmekte, ıslah ile azaltılmak istenen kısım ile ilgili olarak mutlaka olumlu veya olumsuz bir karar verilmesi gerektiği⁵⁷; açık feragat beyanı olmaksızın talebi azaltmaya yönelik iradenin feragat olarak yorumlanamayacağı⁵⁸ ifade edilmektedir. Bir talebin miktarının azaltılmasının feragat olarak yorumlanamayacağına ilişkin kararda Yargıtay, “fazlaya ilişkin haklar saklı tutularak” talebin azaltılmasından yola çıkarak bu sonuca varmıştır. Bu kararın Mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu dönemindeki fazlaya ilişkin hakların açıkça saklı tutulmaması hâlinde, talep edilmeyen kısımdan feragat edilmiş sayılacağı yönündeki içtihatlardan⁵⁹ etkilenmiş olduğu görülmektedir. Ancak, o dönemlerde dahi eleştirilen⁶⁰ bu içtihatlar, mevcut kanunî düzenleme karşısında geçerliliğini yitirmiştir. Talepten açıkça feragat edilmedikçe feragat iradesi varsayılmaz (bkz. m. 109/3)⁶¹. Bu nedenle, açık bir feragat beyanı olmaksızın, sadece ıslah yoluyla talebin azaltılmak istenmesi hâlinde, doktrinde de haklı olarak ileri sürüldüğü

⁵⁷ “Davacının talep sonucunu azaltması (daraltması) davayı değiştirme sayılmaz. Bu nedenle, davacının talep sonucunu azaltabilmesi için kural olarak davalının muvafakatına ihtiyaç olmadığı gibi ıslah yoluna başvurmamasına da gerek yoktur. O halde, müddeabihin azaltılması, ıslah kavramı kapsamında değil, davadan feragat müessesesi içinde mütalaa edilebilir. Feragatin ise açık, kesin ve koşulsuz olması yasa gereğidir. Ancak Kurum vekilinin davadan feragat yetkisinin bulunmaması nedeniyle, tahsiline karar verilen 62.410,67 TL dışında kalan istek yönünden olumlu - olumsuz bir karar verilmemiş olması ve giderek kısmen red sebebiyle yargılama giderleri vs. yönünden hüküm kurulmamış olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.” 10. HD, 03.10.2011, 4597/12915 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁸ “Müddeabihin (bazı yıllar için) azaltılması ise; ıslah kavramı kapsamında değil, davadan feragat müessesesi içerisinde mütalaa edilebilir. Bir Usul Hukuku kavramı olarak feragatın açık, kesin ve koşulsuz olması, yasa gereğidir. (HUMK.md. 91 ve sonraki maddeler). Esasen, davadan feragatin kesin hükmün sonuçlarını doğrudan nitelikte olması nedeniyle, bütün bu özellikleri içermesi zorunludur. Fazlaya ilişkin hak saklı tutularak talebin azaltılması; feragat olarak değerlendirilemez.” 3. HD, 25.10.2004, 9784/11603 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁹ Örneğin 15. HD, 08.05.2014, 2117/3199 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası); 3. HD, 09.03.2009, 2070/3584 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası); 3. HD, 28.10.2008, 11257/18206 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası); HGK, 14.04.2004, 4-200/227 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası); 4. HD, 11.03.2004, 8040/3138 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası); 9. HD, 03.03.2004, 13711/4097 (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁶⁰ Umar, s. 330; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 217; Pekantez, Pekantez Usul, s. 1000 vd.

⁶¹ Atalı, kanun yolundan feragat bakımından, salt bir usul işlemine yönelik olarak yapılan feragatin, davadan feragat anlamına gelmediğini ifade etmektedir (Atalı, Pekantez Usul, s. 2016, 2019). O hâlde, kelime olarak feragat ifadesini dahi barındırmayan bir iradenin davadan feragat olarak anlaşılması da düşünülemez.

gibi⁶², bu konudaki ıslah talebinin reddedilerek (ıslah iradesinin dikkate alınmayarak), yargılamaya mevcut talep sonucu üzerinden devam edilmesi daha yerinde bir tercih olacaktır.

Böyle bir sonucun kabulü durumunda, özellikle ıslahla azaltılmak istenene eşit bir miktara hükmedilmesi hâlinde ortaya çıkan sonuç bakımından bir değişiklik olmayacaktır. Zira ıslahın geçersiz sayılması hâlinde de reddedilen miktara göre yargılama giderleri paylaşılacak, ıslaha feragat niteliği kazandırılması hâlinde de feragat edilen kısım reddedilmiş gibi yargılama giderlerine hükmedilecektir (m. 312). O hâlde, mevcut uygulama zaten davacının ıslah yoluyla ulaşmak istediği yargılama giderlerine mahkûm edilmeme sonucuna izin vermemektedir. Ancak uygulama, en azından çoğunlukla, belirli bir usûl işlemine, aslında o işlemle yapılmak istenen mümkün olmadığından, (arkasındaki amaç gerçekleşmese dahi) istenen sonuca imkân tanıyan başka bir usûl işlemi niteliği atfetmektedir. Usûlî kavram ve kurumları zedeler bu anlayış terk edilmelidir. Sonucun değişmeyecek olması, usûl hukukunun kanunî düzenlemelerini yok saymaya ve kurumları gevşetmeye gerekçe yapılamaz. Islah yoluyla talebin azaltılmasının feragat olarak yorumlanamayacak olmasının sonuca etki etmesi de ihtimâl dahilindedir. Her şeyden önce, talebin daraltılmasına yönelik ıslah geçersiz olduğundan ve bu durumda ıslah hakkının kullanılmış sayılacağına ilişkin özel istisnaî bir düzenleme mevcut olmadığından, ıslah hakkının kullanılmış olduğu söylenemez⁶³. Zira ortada hukuken geçerli bir ıslah iradesi yoktur. Ayrıca, ıslah şeklindeki bir iradeyle talep sonucu daraltılamayacağından ve bu iradeye açık bir feragat niteliği de atfedilemeyeceğinden, talep sonucunun daralmış olması gibi bir sonuç da kabul edilmeyecektir. Bu durumda, davanın sonunda dava dilekçesiyle ileri sürülen talep sonucunu aşmamak şartıyla ıslah yoluyla azaltılmaya çalışılan tutardan daha fazla bir miktara hükmedilmesi, kanaatimizce taleple bağlılık ilkesine de aykırı değildir. Feragat veya davanın geri alınması niteliğinde bir taraf işlemi söz konusu olmadığına ve ıslah iradesiyle talebin azaltılması da geçersiz kabul

⁶² Özekes, Pekcanitez Usûl, s. 1514-1517.

⁶³ Karş. Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 267. Bu çözümün adalete daha uygun olacağı, ancak kanunî düzenlemeden yoksun olduğu için kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Umar, s. 522.

edildiğine göre, ileri sürülen talep hâlen davanın başında ileri sürülmüş olan miktar kadardır. Bu nedenle, her ne kadar ıslah yoluyla azaltılmak istenen miktarı aşsa dahi, bu geçersiz usûl işlemine herhangi bir hukukî sonuç bağlanamayacağından, talebin o miktara azaltıldığından ve bu nedenle taleple bağıllık ilkesinin bertaraf edildiğinden de söz edilemez. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, gerek ıslahın amacının iddianın değiştirilmesi veya artırılması olması, gerekse talep sonucunun azaltılmasına yönelik özel kanunî düzenlemelerin mevcudiyeti nedeniyle, ıslah yoluyla talep sonucunun daraltılmayacağı kanaatindeyiz. Böylece, ne ileri sürülen birden fazla talep sonucundan biri ıslah yoluyla geri alınabilir ne de belirli bir talebin miktar azaltılabilir.

SONUÇ

Islahın amacı iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağını aşmaktır. Bu amaç haricinde, iddia edilen talep sonucunun –genişletme veya tamamen değiştirme olmaksızın– daraltılması ıslah yoluyla değil, feragat ve davanın geri alınması yoluyla mümkündür. Bu nedenle, talep sonucunun daraltılması için bu iki kurumdan birine başvurulmalıdır. Diğer yollarla, örneğin ıslahla talep sonucunun daraltılması mümkün değildir.

Uygulamada, ıslah yolunun talep sonucunun daraltılmasına yönelik iradeye feragat anlamı yüklenmektedir. Kanaatimizce, tarafın açık ıslah iradesinin başka bir usûl işlemi olarak feragat tahvil edilmesi mümkün değildir. Zira, her şeyden önce feragat iradesinin açık ve net olması gerekir. Ayrıca, belirli bir usûl işlemi yönünde irade açıklayan tarafın iradesinin, ilgili tarafın amacının ne olabileceğinden hareketle, benzer bir amaca hizmet ettiği düşünülen başka bir usûl işlemi olarak anlaşılması; âdeta tarafın açık iradesini sunduğu işlemin şartları gerçekleşen başka bir usûl işlemine tahvil edilmesi, kabul görmemelidir.

Islah yoluyla talep sonucunun daraltılmasına feragat anlamı kazandırılması, çoğunlukla ıslah yoluyla talep sonucunun daraltılmasının geçersiz kabul görmesiyle benzer sonuçları doğurmaktadır. Ancak, sadece

sonucun değişmeyecek olması, usûlî kurum ve kavramlara farklı anlamlar yüklenmesine ve usûl hukuku kurallarının zedelenmesine gerekçe yapılamaz. Zira medenî usûl hukukunda amaç, her ne olursa olsun belirli bir sonuca ulaşmak değildir. Sonuç değişmeyecek olsa dahi, yargılama ilkeleri ile usûl hukuku kurallarına uygun bir yol ve yöntemin tercih edilmesi gerekir. Kaldı ki, ıslah yoluyla talep sonucunun daraltılmasının geçersiz kabul edilmesinin sonucu değiştirdiği durumlar da karşımıza çıkabilir. İlk olarak, kanaatimizce, geçerli bir ıslahtan söz edilemeyeceği için ıslah hakkının kullanılmış sayılması sonucu da doğmayacaktır. Ayrıca, ıslah yoluyla talep sonucunun daraltılmasına geçerlilik tanınmayacağı için, talep sonucu azalmış kabul edilemez ve davanın sonunda, daha önceki talep sonucunu aşmamak şartıyla, ıslah iradesiyle azaltmak istenen miktardan daha yüksek bir talep sonucuna hükmedilebilir. Zira, ıslah yoluyla talep sonucunun azaltılması geçersiz olduğu için, talebin ıslah iradesindeki miktara indirildiği de söylenemeyecek ve bu nedenle taleple bağılılık ilkesinin zedelenmesi sonucu da doğmayacaktır.

KAYNAKÇA

Adolphsen, Jens; Zivilprozessrecht, 3. Auflage, Baden-Baden 2012.

Aksoy, Elif; “Objektif Dava Birleşmesi”, TBBB 2015, S. 117, s. 201-232.

Akyol Aslan, Leyla; Medenî Usul Hukukunda Davadan Feragat, Ankara 2011.

Alangoya, Yavuz/Yıldırım, M. Kâmil/Deren-Yıldırım, Nevhis; Medenî Usul Hukuku Esasları, 8. Baskı, İstanbul 2011.

Ansay, Sabri Şakir; Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Baskı, Ankara 1960, (Usûl).

Ansay, Sabri Şakir; “Islah”, AÜHFD 1950, C. VII, S. 1, s. 122-129, (Islah).

Arens, Peter/Lüke, Wolfgang; Zivilprozessrecht, 10. Auflage, München 2011.

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema; Medenî Usul Hukuku, Ankara 2016.

Aslan, Kudret; “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun ‘Davaya Son Veren Taraf İşlemleri’ne İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler”, Ejder Yılmaz’a Armağan, C. I, Ankara 2014, s. 307-377, (Düşünceler).

Aslan, Kudret; Medenî Usûl Hukukunda Davanın Geri Alınması, Ankara 2016, (Davanın Geri Alınması).

Atalı, Murat; “Islah Yoluyla İleri Sürülen Talep Bakımından Zamaşımının Kesildiği Tarih”, DEÜHFD 2009, Özel Sayı, Bilge Umar’a Armağan, C. I, İzmir 2010, s. 115-127.

Atalı, Murat; Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C. III, 15. Baskı, İstanbul 2017.

Baumbach, Adolf/Lauterbach, Wolfgang/Albers, Jan/Hartmann, Peter; Zivilprozessordnung, 74. Auflage, München 2016.

Baumfalk, Walter/Gierl, Walter; Zivilprozess, 11. Auflage, Baden-Baden 2013.

Bernreuther, Jörn; “Die Klageänderung”, JuS 1999/5, s. 478-481.

Bilge, Necip/Önen, Ergun; Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Ankara 1978.

Bilgen, Mahmut; Hukuk Yargılamasında Islah, 3. Baskı, Ankara 2013.

Berki, Şakir; Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1959.

Brammsen, Joerg/Leible, Stefan; “Die Klagerücknahme”, JuS 1997/1, s. 54-61.

Bulut, Uğur; Medenî Usûl Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi), Ankara 2017.

Deynekli, Adnan; Medeni Usul Hukukunda Islah, Ankara 2013.

Elzer, Oliver; Prüfungswissen ZPO für Rechtsreferendare, Stuttgart 2010.

Erdoğan, Ersin/Korkmaz, Cansu; “Yargıtayca Verilen Bozma Yahut Bölge Adliye Mahkemelerince Verilen Geri Çevirme Kararlarından Sonra Islah Yapılabilir Mi?”, YBHD 2016, S. 2, s. 249-289.

Esskandari, Manzur/Schmitt, Nicole; Grundriss des Zivilprozessrechts, Heidelberg München Landsberg Frechen Hamburg 2012.

Förschler, Peter/Steinle, Hermann; Der Zivilprozess, 7. Auflage, Stuttgart 2010.

Gottwald, Uwe; “Die Klageänderung im Zivilprozeß”, JA 1998, s. 219-225.

Görgün, L. Şanal; Medenî Usûl Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2014.

Gross, Rolf; “Das Verhältnis der Klageänderung zur Klagerücknahme”, ZZP 1962/1-2, s. 93-104, (Verhältnis).

Gross, Rolf; Klageänderung und Klagerücknahme, Frankfurt am Main 1959, (Klageänderung).

Gross, Rolf; “Nochmals: Klageänderung und vorläufige Vollstreckbarkeit”, NJW 1966/50, s. 2344-2345, (Nochmals).

Grunsky, Wolfgang/Jacoby, Florian; Zivilprozessrecht, 14. Auflage, München 2014.

Hanağası, Emel; Davada Menfaat, Ankara 2009.

İyilikli, Ahmet Cahit; Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm, Ankara 2016.

Jauernig, Othmar/Hess, Burkhard/Lent, Friedrich; Zivilprozessrecht, 30. Auflage, München 2011.

Kar, Bektaş; “İslah Kısmi ve Ek Dava Kavramları ile Dava Konusunun İslah Yoluyla Artırılmasının Getirdiği Sorunlar”, Yargıtay Dergisi 2002, C. XXVIII, S. 3, s. 416-450.

Karlı, Abdurrahim; Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014.

Kuru, Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. IV, 6. Baskı, İstanbul 2001, (Cilt 4).

Kuru, Baki; İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku, İstanbul 2016, (Usûl).

Kuru, Baki; Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2015, (Ders Kitabı).

Meriç, Nedim; Medenî Yargılama Hukukunda Tasarruf **İlkesi**, Ankara 2011.

Musielak, Hans-Joachim/Voit, Wolfgang; Grundkurs ZPO, 12. Auflage, München 2014, (Grundkurs).

Musielak, Hans-Joachim/Voit, Wolfgang; *Zivilprozessordnung*, 12. Auflage, München 2015, (Musielak/Voit/*Bölüm Yazarı*, ZPO).

Muşul, Timuçin; *Medeni Usul Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 2012, (Ders Kitabı).

Muşul, Timuçin; *Medeni Usul Hukukunda Terdit İlişkileri*, 2. Baskı, Ankara 2009, (Terdit).

Münchener Kommentar zum Zivilprozessordnung, Band I, 4. Auflage, München 2013, (MüKo-ZPO/*Bölüm Yazarı*).

Oberheim, Rainer; *Zivilprozessrecht für Referendare*, 10. Auflage, München 2014.

Önen, Ergun; “Feragat ve Kabul Kesin Hüküm Teşkil Etmez”, ABD 1976, S. 1, s. 26-39.

Özekes, Muhammet; *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku*, C. II, 15. Baskı, İstanbul 2017.

Pawlowski, Hans-Martin; “Klageänderung und Klagerücknahme”, *Festschrift für Heinz Rowedder*, München 1994, s. 309-323.

Paulus, Christoph G.; *Zivilprozessrecht*, 5. Auflage, Berlin Heidelberg 2013.

Pekcanitez, Hakan; *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku*, C. II, 15. Baskı, İstanbul 2017.

Pohlmann, Petra; *Zivilprozessrecht*, 3. Auflage, München 2014.

Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer; *Medenî Usûl Hukuku Dersleri*, 7. Baskı, İstanbul 2015.

Prütting, Hanns/Gehrlein, Markus; ZPO Kommentar, 7. Auflage, Köln 2015, (Prütting/Gehrlein/*Bölüm Yazarı*).

Rosenberg, Leo/Schwab, Karl Heinz/Gottwald, Peter; Zivilprozessrecht, 17. Auflage, München 2010.

Saenger, Ingo; ZPO Handkommentar, 6. Auflage, Baden-Baden 2015, (Saenger/*Bölüm Yazarı*).

Schellhammer, Kurt; Zivilprozess, 14. Auflage, München 2012.

Schilken, Eberhard; Zivilprozessrecht, 7. Auflage, München 2014.

Schmidt, Eike; Der Zweck des Zivilprozesses und seine Ökonomie, Frankfurt am Main 1973.

Schwab, Martin; Zivilprozessrecht, 4. Auflage, Heidelberg München Landsberg Frechen Hamburg 2012.

Stein, Friedrich/Jonas, Martin; Kommentar zur Zivilprozessordnung, Band 4, 22. Auflage, Tübingen 2008, (Stein/Jonas/*Bölüm Yazarı*).

Tanriver, Süha; Medenî Usûl Hukuku, C. I, Ankara 2016.

Thomas, Heinz/Putzo, Hans; Zivilprozessordnung, 36. Auflage, München 2015, (Thomas/Putzo/*Bölüm Yazarı*).

Tutumlu, Mehmet Akif; Kuram ve Uygulama Işığında Medeni Usul Hukukunda Islah, 3. Baskı, Ankara 2015.

Türkmen, Ali; Özel Hukuk Muhakeme Usûlü, Ankara 2015.

Ulukapı, Ömer; Medenî Usûl Hukuku, 3. Baskı, Konya 2015.

Umar, Bilge; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014.

Üstündağ, Saim; İddia ve Müdafanın Değiştirilmesi Yasası, İstanbul 1967, (Yasak).

Üstündağ, Saim; Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 6. Baskı, İstanbul 1997, (Medeni Yargılama).

Walther, Richard; Klageänderung und Klagerücknahme, Köln-Berlin-Bonn-München 1969, (Buch).

Walther, Richard; “Klageänderung und Klagerücknahme”, NJW 1994/7, s. 423-427, (Artikel).

Wieczorek, Bernhard/Schütze, Rolf A.; Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Band 4, 4. Auflage, Berlin 2013, (Wieczorek/Schütze/Bölüm Yazarı).

Yılmaz, Ejder; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2013, (Şerh).

Yılmaz, Ejder; Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Islah Konusunda (HMK m. 176-182) Getirdiği Yenilikler, Bankacılar Dergisi 2013, Özel Sayı, s. 72-81, (Yenilikler).

Yılmaz, Ejder; Medenî Yargılama Hukukunda Islah, 4. Baskı, Ankara 2013, (Islah).

Zeiss, Walter/Schreiber, Klaus; Zivilprozessrecht, 12. Auflage, Tübingen 2014.

Zimmermann, Walter; Zivilprozessordnung, 10. Auflage, Bonn 2016.

Zöller, Richard; Zivilprozessordnung, 31. Auflage, Köln 2016, (Zöller/Bölüm Yazarı).